

N&M BULLETIN & MILJØ

**Naturvern-
forbundet
stiller Johnsen
til ansvar**

side 3

**Liten vekst i
flytrafikken**

side 4

**Russland
satser videre
på atomkraft**

side 5

**EF importerer
mest
tropetømmer**

side 6

**GATT vil
miljømerke?**

siste side

Berntsen vil ha mer makt

– Alle departementene må utrede miljøkonsekvenser

Alle departementene må fra nå av utrede miljøkonsekvensene av sine forslag, foreslår miljøvernminister Thorbjørn Berntsen i et nytt høringsnotat. Miljøverndepartementet (MD) mener at for mange lover og planer i dag går gjennom departementene uten at miljøkonsekvensene er kartlagt. Men Administrasjonsdepartementet (AD) har så langt sagt nei til Berntsens forslag.

JON KNUT BERG

MD foreslår at alle departementene må vurdere miljøkonsekvensene av tiltak, lover, forskrifter, meldinger, proposisjoner og utredninger. Hvis det viser seg at et forslag har store miljøkonsekvenser, skal MD koples inn. Er det fortsatt strid mellom departementene, bringes saken inn for regjeringen.

Bakgrunnen for denne saken er at AD har laget et høringsutkast om revisjon av utredningsinstruksen for departementene. AD mener at alle departementene skal ha plikt til å forelegge nye forslag til Finansdepartementet og Kommunal- og arbeidsdepartementet (KAD), men ikke til MD. For øvrig skal berørte departementer få anledning til å uttale seg der det er aktuelt.

Ikke gjennomslag

AD laget et tilsvarende høringsutkast i 1990, men da ble det besluttet å utsette saken. Også dengang tok MD til orde for å innføre miljøvurdering som en plikt for departementene. Det nye utkastet fra AD vi-

ser altså at MD så langt ikke har fått gjennomslag for sitt forslag.

Problemet for MD er at mange saker går gjennom departementene uten å ha vært gjenstand for en miljøvurdering. Grunnen er at det ikke foreligger noen plikt til å gjøre det, mener MD.

Det er lite som tyder på at AD vil bøye seg for MDs ønske. Prosjektleder Ståle Rist i AD argumenterer overfor N&M Bulletin mot en slik praksis. Han sier at miljøhensyn kommer inn i de økonomiske vurderingene der det er aktuelt.

Men akkurat det rimer dårlig med ADs nye høringsutkast, der det understrekes at utredningsinstruksen bare gjelder rent administrative og økonomiske hensyn, og at det derfor ikke er nødvendig med en plikt til å trekke inn for eksempel MD.

Innføres i Danmark

I sin begrunnelse for forslaget skriver MD blant annet at det blir stadig mer utbredt i andre land å miljøvurdere alle nye forslag. Det vises blant annet til den nye danske statsministe-

ren Poul Nyrup Rasmussens tiltredelseserklæring, der han blant annet sa at «hensynet til miljøet systematisk (skal) tas med fra starten når politiske beslutninger skal tas,» og at det skal «foretas vurderinger av miljømessige konsekvenser ved ny lovgivning og investeringsprogrammer.» Dette er en av seks hovedprioriteringer for den nye danske regjeringen.

Også i Sverige og Finland er regjeringene i ferd med å innføre en liknende praksis som det norske MD nå foreslår.

MD viser videre til at dette målet om miljøvurdering av alle statlige forslag finnes i EFs handlingsprogram for miljø. Dessuten har Norge vært med på å vedta i FNs komite for økonomisk samarbeid (ECE) at alle medlemsland bør innføre regler og rutiner for miljøvurderinger av politikken. Det ble også stadfestet under Rio-konferansen.

MD anfører også som argument at dersom staten sørger for å vurdere miljøkonsekvensene av sin virksomhet, vil det være mer legitimt å kreve at andre sektorer i samfunnet gjør det samme.

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka Telefon: 22 71 55 20
0505 Oslo 5 Telefax: 22 71 56 40
Bankgiro: 1720.05.00717 Annonser: 22 71 92 20
Postgiro: 5 09 46 02 Produksjon:
Ansv. red.: Gunnar Bolstad GPG Sats & Trykk as, Oslo

Hvor skal vi fly?

For to uker siden satt jeg på et fly fra Amsterdam til Oslo. Det var få mennesker ombord, så få at jeg tok meg bryderiet med å telle dem. Vi var 16 betalende passasjerer – i et DC9-fly med plass til 110.

Det går ikke så rent få slike avganger på kryss og tvers i Vest-Europa. Fra Oslo er det flere daglige avganger til Amsterdam, Paris, Brussel og Düsseldorf. Felles for disse byene er at luftrommet over dem er smekkefullt.

70 prosent av de store flyplassene i EF-området har nådd grensen av sin kapasitet, og transportbehovet er stadig økende. Det synes nå klart at EF ikke akter å møte behovet med nye flyplasser og flere flyruter. Ikke vil de bygge flere motorveier heller, ihvert fall ikke i Tyskland, Be-Ne-Lux eller Frankrike. De vil heller satse på toget.

I Norge tror myndighetene at en kraftig vekst i flytrafikken er en uavvendelig utvikling. Derfor satses man på en ny hovedflyplass på Gardermoen. I løpet av et par tiår skal antallet flypassasjerer øke fra sju til 15 millioner. Spørsmålet er hvor de skal fly hen. For i Vest-Europa er det ikke plass til dem.

Nå er det mye som tyder på at den trafikkveksten som utbyggingen av Gardermoen er basert på, er et luftslott. Naturvernforbundets analyse av trafikkallene for de siste fem årene er i realiteten en gavepakke til de politiske myndighetene. Tallene viser at veksten i stor grad uteblir og at det er på innenlandsrutene det er noen vekst i det hele tatt. Og det er særlig på innenlandsrutene vi kan stille opp et alternativ. Det er ikke spesielt vanskelig å skape en massiv overgang på strekningen Oslo-Bergen. Det er utelukkende et spørsmål om politisk vilje og handlekraft. Dersom man ønsker det, er det fullt mulig å etablere et jernbanealternativ som kundene vil oppleve som vel så attraktivt som dagens flyruter. Derfor bør Naturvernforbundets tall studeres nøye i politiske kretser, slik at de folkevalgte får en anledning til å omgjøre en beslutning som ikke vil komme til å ta seg spesielt godt ut om noen få år.

Men før vi bygger ny Bergensbane og Dovrebane må vi sørge for en skikkelig utbygging av jernbanestrekningene rundt Oslofjorden. Nøkkelen til punktlighet i hele jernbane-Norge ligger i flaskehalsene på Østlandet. Nå må samferdselskreftene dra sammen for å få gjennomført disse prosjektene før hele jernbanesystemet bryter sammen.

Gunnar Bolstad

Bellona sier opp

Miljøstiftelsen Bellona sier opp journalistene og redaktøren. Styreformann og daglig leder Frank Hugo Storelv blir ny redaktør. – Vi ønsker å overta styringen for å bruke Bellona magasin som vårt talerør, og samtidig spare penger, sier Storelv.

ANDERS GJESVIK

Redaksjonen i Bellona er i ferd med å avslutte Bellona magasin det siste nummeret som er laget av profesjonelle journalister. Den tidligere redaktøren, to journalist og en formgiver er sagt opp. Fra og med nr. 3 skal magasinets artikler skrives av Bellonas fagmedarbeidere, med daglig leder og styreformann Storelv som redaktør.

– Siden magasinet ble etablert har vi latt redaksjonen arbeide fritt ut fra journalistiske prinsipper. Nå har et enstemmig styre vedtatt at vi heller vil bruke magasinet som et talerør for miljøstiftelsen Bellona. Fagmedarbeiderne og frilansere skal skrive artiklene. Vi har en god del skrivekytiske folk, og vi skal klare å opprettholde kvaliteten på magasinet, sier Storelv.

Den nåværende redaksjonen har nettopp lagt opp til en ansiktsløftning av magasinet, og en plan for å utgi seks nummer i året. Dette skjedde i samråd med styret, derfor kom oppsigelsene totalt uventet på journalistene. Storelv sier at styret

har diskutert omlegningen flere ganger, og fant ut at den like gjerne kunne gjennomføres brått.

– Oppsigelsene kom som et sjokk på oss. Jeg synes det er synd at Bellona går fra en fri og profesjonell miljøjournalistikk til miljøpolitisk informasjon, i en tid da mange redaksjoner nedprioriterer miljøjournalistikken, sier nåværende redaktør Jan Omdahl.

Bellona magasin har et opplag på 16 000, men inntektene kommer i liten grad fra bladsalget. Det er annonsene som står for den langt største delen av inntektene, og sørger for at magasinet har gitt pen pengetilførsel til miljøstiftelsen. Storelv mener at han skal klare å opprettholde kvaliteten på magasinet, slik at Bellona ikke mister annonser.

Storelv understreker at det ikke er en økonomisk krise i Bellona som ligger bak avgjørelsen. Bellona hadde i fjor et overskudd på 500 000 kroner.

Internbladet Bellona informasjon skal gå inn som en del av det nye Bellona magasin. Magasinet vil komme seks ganger i året.

Ode til natur'n

På Sørlandet er både fisk og skau

blitt sørgelig trist og dau

Utlendinga kræver bruk av bedre teknologi

men de vil itte vi

Vi vil også redde natur og fiskeliv

men løsinga må vera kostnadseffektiv

Og mens vi tenker på å spare en million

kæin vel sørlandsnatur'n vente en generasjon

Sigbjørn (43)

Åpent brev til Sigbjørn Johnsen

I anledning Norges blokkering av svovelforhandlingene overrakte Naturvernforbundet mandag finansministeren en svoveldød fisk fra Sørlandet og et åpent brev. Vi bringer en forkortet utgave av brevet.

Kjære Sigbjørn Johnsen

I februar inntraff det en dramatisk forsuringsepisode i Agderfylkene. Det døde mye fisk i vassdrag som fra før av er hardt rammet av sur nedbør. Episoden skjedde like før Norge bidro til å blokkere en løsning i forhandlingene om reduksjon av svovelutslippene i Europa. Disse utslippene er hovedårsaken til at naturen i Sør-Norge sakte, men sikkert blir ødelagt. Tittil er en tredjedel av Norges samlede landareal rammet av forsuring, og skadene brer seg til stadig nye deler av Vest- og Østlandet.

Dette burde egentlig vært et brev til din kollega Thorbjørn Berntsen. Når vi skriver til deg, er det ut fra en erkjennelse av at Finansdepartementet de siste par årene har overtatt styringen av norsk miljøpolitikk. Vi vet det, og miljøforvaltningen vet det. Spørsmålet er om du vet det, og om du er beredt til å ta det ansvaret som følger med en slik utvikling.

De siste par årene er begrepet «sektorovergripende kostnadseffektivitet» blitt stadig mer dominerende i miljøpolitikken. Det betyr at utslippsidene skal behandles likt, for at reduksjonene kan hentes der det er billigst. I utgangspunktet er dette selvsagt en fornuftig holdning – det er ingen grunn til å gjøre miljøtiltakene dyrere enn nødvendig. Imidlertid viser det seg etterhvert at dette prinsippet gjør det umulig å sette inn konkrete tiltak overfor de enkelte sektorer, fordi sektorvis tiltak ikke er det mest kostnadseffektive for samfunnet som helhet. Resultatet er at miljøtiltak utsettes, fordi alle hevder at tiltak på deres sektor ikke er kostnadseffektivt. Dette har ført til en effektiv blokkering av miljøpolitikken.

Ved en rekke anledninger har Finansdepartementet benyttet seg av kostnadseffektivitetsbegrepet på en slik måte at middelet synes å være viktigere enn målet. Enkelte episoder har vært så graverende at det kan virke som om Finansdepartementet driver et bevisst og velberegnet felttog mot norsk miljøpolitikk.

I begynnelsen av mars deltok Norge i en forhandlingsrunde om reduksjoner av de europeiske svovelutslippene. Norge har gjort en anstendig jobb når det gjelder våre egne utslipp og vi har overoppfylt målsetningen vår. Det er de britiske utslippene av svovel som er den største trusselen mot norsk natur. Derfor var det oppsiktsvekkende at Norge allierte seg med nettopp Storbritannia i sin motstand mot nye teknologikrav. Disse kravene til minst de siste par årene har overtatt styringen av norsk miljøpolitikk. Vi vet det, og miljøforvaltningen vet det. Spørsmålet er om du vet det, og om du er beredt til å ta det ansvaret som følger med en slik utvikling.

Det finnes mange andre eksempler på at Finansdepartementet blokkerer for en offensiv norsk miljøpolitikk. Vi nevner noen: NO_x-protokollen, Klimautredningen, Miljøavgiftsutvalget, miljøtiltak innen skipsfarten, VOC-forhandlinger og Nordsjøavtalen.

Ingen andre land kjører kostnadseffektivitetsprinsippet så hardt internasjonalt som Norge. I noen grad møter vi forståelse for tanken, men ved en rekke tilfeller er Norges holdning blitt møtt med hoderystende undring fra delegasjoner som vi ellers har hatt et konstruktivt samarbeid med.

Det burde være unødvendig å si det, men det er åpenbart at vår anerkjennelse i internasjonale miljøforhandlinger er en stor del avhenger av den politikken vi praktiserer på hjemmebane. Få land rammes så hardt av langt transportert luftforurensning som Norge. Få land har større interesse av at andre land legger om sin miljøpolitikk til det bedre. Derfor er det viktig å kunne vise til gode resultater innenlands før vi kan kreve noe av andre land. Dette har vært en anerkjent og omforent holdning i Norge i mange år. I og med Finansdepartementets inntreden i norsk miljøpolitikk, kan det synes som om denne holdningen ikke lenger er en del av regjeringens strategi. Dette er svært uheldig og kan komme til å få katastrofale konsekvenser for norsk natur.

Vi ber deg om å se nærmere på den rollen som departementet ditt spiller i miljøpolitikken. Du må sørge for at Finansdepartementet opptrer i overensstemmelse med den miljøpolitiske linjen som vil tjene både Norge og resten av verden på lang sikt.

Ozonhull og drivhuseffekt er farlige miljøproblemer. Det viktigste miljøproblemet står vi imidlertid midt oppe i. Sur nedbør har rammet norsk natur med full kraft. På Sør- og Vestlandet er de gamle fiskekulpene tomme. Tilvenningen har kommet langt. Det er ikke lenger naturlig for guttepikeker å ta med fiskestanga på tur. Også ditt hjemfylke Hedmark rammes nå av forsuringen. Vi håper at du engang skal kunne ta med datteren din på fisketur på Sørlandet, Sigbjørn! Men da må du holde byråkratene dine i ørene og stanse felttoget mot norsk miljøpolitikk.

Beste hilsen
Naturvernforbundet i Vest-Agder, Aust-Agder, Rogaland, Telemark, Buskerud og Norges Naturvernforbund

Berntsen både for og mot BAT

– Berntsen er så forsiktig med å komme på kant med Finansdepartementet at uttalelsene hans ikke lenger henger på greip, sier Fredrik Theisen i Naturvernforbundet, i en kommentar til norsk svovelpolitikk.

GUNNAR BOLSTAD

I stortingets spørretime spurte Per Aunet (SV) om det var en klok holdning å motsette seg et krav om bruk av best tilgjengelig teknologi (BAT) i den nye svovelprotokollen, slik Norge gjorde i allianse med Storbritannia. I hovedsvaret og replikkskiftet var Berntsen både for og mot BAT:

– Et krav som binder landenes virkemiddelbruk, vil sannsynligvis medføre dyrere løsninger og legge uheldige føringer på valg av virkemidler i senere internasjonale avtaler, sa Berntsen.

På et oppfølgings spørsmål fra Aunet svarte Berntsen:

– Norge er ikke redd for bruk av prinsippet om best tilgjengelig teknologi, tvert i mot så understreker Norge nødvendigheten av nettopp å ta i bruk best tilgjengelig teknologi i alle de sammenhenger hvor det er naturlig å ta problemstillingen opp.

I svovelforhandlingene er BAT ment som et tilleggs virkemiddel, som ikke står i motsetning til å ta utgangspunkt i naturens tålegrense, sier industri-konsulent Fredrik Theisen i Naturvernforbundet.

– Berntsen motsier seg selv, og gjør det klart for all verden at Norge bruker vikarierende argumenter for i sin tur å slippe unna krav til norske NO_x-utslipp og utslipp fra norsk treforedlingsindustri. I klimaforhandlingene har Norge understreket nettopp hvor viktig det er at vi får et felles internasjonalt virkemiddelapparat, og at Norge ikke kan gå foran før vi får til dette, sier Theisen.

Vil skjerpe CO₂-mål

Den nye danske miljøvernministeren Svend Auken sier til *Information* at Danmarks CO₂-mål må skjerpes.

JON KNUT BERG

Danmark har hatt en målsetting om å redusere CO₂-utslippene med 20 prosent innen 2005, mens man i EF som helhet vil gjøre som i Norge, nemlig å stabilisere utslippene innen år 2000 på 1989-nivå. Auken sier at det må fundamentale endringer i danskenes livsstil til hvis CO₂-utslippene skal ytterligere ned. Det holder ikke bare med bensingjerrige biler, sier han.

Etter en rundreise til de tolv EF-landene konstaterer Auken at EFs stabiliseringsmål ikke vil bli oppfylt. Målet vil bli overskredet med fire prosent. Men Auken uttaler at målet kan nås hvis det blir enighet om en byrdefordeling i EF, det vil si at noen land får slippe ut mer CO₂ enn andre. Hvis det skjer, må spesielt Danmark og Nederland redusere sine CO₂-utslipp, siden utslippene pr. innbygger her er størst av alle EF-landene.

Samtidig er det kommet en rapport fra den danske regjeringens rådgivende VE-Råd som sier at målene i regjeringens Energiplan 2000 står i fare på grunn av for liten satsing på vindkraft, solenergi og bioenergi. I Energiplan 2000 heter det at Danmarks energiforbruk skal ned med 15 prosent innen år 2005 i forhold til nivået i 1988. Dette er nødvendig hvis CO₂-målet skal nås.

Man kan unnskyldes mye med teknikk, men grunnleggende er det i dag et spørsmål om politisk vilje og forståelse for problemets omfang. Hvis vi vil gjøre det nødvendige for miljøet, så kan vi, sier den danske energiministeren Jann Sjursen i en kommentar til *Information*.

Veksten svikter for Gardermoen

Flytrafikken viser bare beskjedne vekst fra 1988 til 1992, og det er innenlandstrafikken som står for økningen. Endrede forutsetninger må føre til en redusert utbygging på Gardermoen, mener Naturvernforbundets hovedflyplassprosjekt.

GUNNAR BOLSTAD

En fersk rapport fra NNVs hovedflyplassprosjekt dokumenterer at den samlede trafikkveksten for Fornebu og Gardermoen er langt lavere enn det Stortinget la til grunn da de vedtok utbyggingen av en ny hovedflyplass på Gardermoen. Trafikkveksten må fra nå av være hele seks prosent i året fram til år 2000 dersom man skal oppnå det trafikknivået som utgjør det økonomiske fundamentet for den nye hovedflyplassen, ifølge rapporten.

Svingninger

Tallene fra 1988 til 1992 viser store svingninger fra år til år. Et klarere bilde får man hvis man sammenligner 1988 og 1992. Tendensen for utenlands- trafikken viser en overgang fra

charter til regulære ruteflyvninger, og den samlede veksten for charter- og utenlandsruter er på bare 1,5 prosent fra 1988 til 1992. Selv om utenlandsrutene øker, har chartertrafikken sunket dramatisk.

Det er på innenlandsrutene vi finner den mest konsistente veksten i trafikken. Fra 1988 til 1992 har trafikken innenlands økt med 13,4 prosent. Antall flybevegelser viser en lavere vekst, fordi passasjertallet pr. fly har vært stigende.

Den totale trafikkveksten for alle trafikktyper på Gardermoen og Fornebu samlet har vært på 7,5 prosent fra 1988 til 1992, eller i gjennomsnitt 1,5 prosent pr. år. Dette ligger langt unna de tallene som samferdselsmyndighetene har lagt til grunn for den nye hovedflyplassen.

Prognosene holder ikke mål. Vi ønsker en krymping av

hele utbyggingsprosjektet, sier Eystein Husebye, som leder både Naturvernforbundets hovedflyplassprosjekt og forbundets fylkeslag i Oslo og Akershus.

Etterhvert som NSB får bygget ut et høyhastighetstilbud også på fjernstrekningene, vil flytrafikken presses ytterligere ned. Men det vil ikke være grunnlag for å satse sterkt både på økt flytrafikk og økt jernbanetrafikk. Utgangspunktet er at det samlede transportarbeidet må ned og at jernbanen må øke sin andel på bekostning av fly og bil, mener Husebye.

Han peker også på at flyselskapene bare betaler kr. 1,70 pr. liter bensin og at en flybensinavgift, som man kan forvente i overskuelig framtid, vil gi ytterligere begrensninger på flytrafikken.

Miljømerker PVC?

Stiftelsen Miljømerking vurderer å gi det offisielle miljømerket «Den grønne svane» til produkter laget av det klorholdige stoffet PVC. Fagsjef i Naturvernforbundet (NNV), Tore Killingland, sier at forbundet trekker seg ut av stiftelsen hvis PVC-produkter blir miljømerket.

JON KNUT BERG

PVC er en av de mest brukte plasttypene. På grunn av miljø- og helsekonsekvensene ved framstilling, bruk og destruksjon, har internasjonal miljøbevegelse gått inn for boikott av produktet. Her i landet står Norsk Hydro og NNV steilt mot hverandre i synet på miljøkonsekvensene av PVC.

På et styremøte i Stiftelsen Miljømerking for kort tid siden ble det flertall for å ta med PVC-produkter under arbeidet med å vurdere miljømerking av gulfvelegg. Styrevedtaket var et svar på et spørsmål fra en av rådgiverne i Stiftelsen Miljø-

merking: «Er det under noen omstendigheter mulig å miljømerke et gulfvelegg som inneholder PVC?» NNVs representant i styret svarte nei, mens flertallet altså svarte ja. Også Miljøverndepartementet har åpnet for at PVC-produkter kan få miljømerket.

En nordisk arbeidsgruppe skal utarbeide kriteriene for miljømerking av gulfvelegg. Gruppen består av to industrirepresentanter og en forsker.

Gjennom livsløpet

Det som til slutt vil avgjøre om PVC-produkter blir miljømerket er om de klarer seg gjennom livsløpsanalysene som skal gjennomføres. Alle produkter som kommer inn til

Stiftelsen Miljømerking skal gjennom en grundig miljøanalyse, der alle ledd i produksjonen er med, fra råstoffer til avfall.

Fagkonsulent Fredrik Theisen i NNV sier at miljøfarene ved PVC-produkter i liten grad blir fanget opp av de livsløpsanalysene som brukes i dag. Det skyldes dels at utslippene av klororganiske miljøgifter blir slått sammen med andre og mer harmløse grupper i fellesbetegnelser, og dels at langtidsvirkningene av utslipp fra produksjon og destruksjon av PVC er lite kjente. Livsløpsanalyser tar bare hensyn til kjente og veldokumenterte miljøkonsekvenser. Førre-var-prinsippet kommer dermed ikke inn her.

Russland satser på atomkraft

Russland har planer om å bygge åtte nye atomreaktorer fram til år 2000. Fram til år 2010 finnes det planer om utbygging som vil doble dagens kapasitet. Alt er usikkert i dagens Russland, men motstanden mot atomkraft er avtakende, sier Vladimir Sjmeljov, atomforsker i Moskva.

ANDERS GJESVIK

Sjmeljov er forsker ved Kurt-sjatov-instituttet, som har hovedansvaret for prosjekteringen av Russlands atomreaktorer. Han er nå gjesteforeleser ved Universitet i Oslo. Sjmeljov mener at motstanden mot atomkraft etter Tsjernobyl-ulykken er avtakende.

I flere år hadde avisene store, negative oppslag om atomkraftverkene. Nå skriver de ofte positivt om atomkraft. Vi har stor energimangel i Russland. Sammen på virker dette både politikere og publikum, sier Sjmeljov.

Dobling av atomkraft

I befolkningen er fortsatt frykten og motstanden mot atomkraft stor i Russland. Men landet er fortsatt så sentralstyrt, at det er politikernes oppfatning som er avgjørende. Da Tsjernobylulykken skjedde, var

hundre reaktorer under planlegging eller bygging i Sovjetunionen. Alle arbeider ble skrinlagt. I dag ønsker de russiske politikerne å sette i gang flere av prosjektene igjen. De mest konkrete planene går ut på å sette i drift tre ferdigbygde reaktorer ved eksisterende atomkraftverk i Sentral-Russland, i Kursk, Kalinin og Bala-kov. Fram til år 2000 er det planlagt å sette i drift ytterligere fem reaktorer. Fram mot år 2010 finnes det planer å utbygge elektrisitetskapasiteten ved Russland reaktorer med mellom 50 og 150 prosent.

Men i dagens Russland er alt usikkert, og ingen kan si sikkert hvor stor del av planene som vil oppfylles, sier Sjmeljov.

Han mener at Russland bør satse på en bred økning av energitilgangen, både for atomkraft, kull, olje og gass.

Vi vil øke tilgangen på alle energikilder, og ha flere ben å stå på. Derfor vil satsingen på

atomkraft ikke øke dens andel av vår totale energiproduksjon. Jeg tror atomkraftens andel vil holde seg stabilt på 12-13 prosent fram til år 2000. Deretter vil det være fornuftig å øke den til rundt 20 prosent. Utvikling av nye kullgruver og oljefelt er langt dyrere enn å satse på atomkraft, sier Sjmeljov.

Av de ni reaktorene som er planlagt satt i drift fram mot år 200, er åtte trykkvannsreaktorer av typen VVR 1000. De har da samme kapasitet som en Tsjernobylreaktor. Tsjernobyl består av fire kokvannsreaktorer av typen RBMK 1000. Den siste reaktoren som skal settes i drift er en såkalt hurtigformingsreaktor.

Kokvannsreaktorer er politisk uakseptable etter Tsjernobylulykken. I neste århundre satser vi på trykkvanns- og hurtigformingsreaktorer. Vi har utviklet en ny generasjon av disse reaktorene. Nå testes de, og rundt år 2000 er de klar for masseproduksjon, sier Sjmeljov.

EF-parlament mot prøvesmell

EF-parlamentet krever i en resolusjon stans i alle prøvesprengninger med atomvåpen. Resolusjonen er et klart signal til atommakten Frankrike og England.

ANDERS GJESVIK

Resolusjonen krever full stans i alle prøvesprengninger med atomvåpen, og oppfordrer EF-landenes regjeringer til å skjerpe den internasjonale kontrollen med transport av radioaktivt materiale. Resolusjonen ble vedtatt med overveldende flertall på et møte i EF-parlamentet 11.mars. 197 stemte for forslaget og 9 i mot, 9 var avholdende.

EF-parlamentet uttrykker

sin tilfredshet med at Frankrike, Russland og USA har innstilt sine prøvesprengninger inntil 1.juli 1993, og oppfordrer de øvrige atommakten til å slutte seg til.

Ikke-spredning

Resolusjonen skal oversendes til atommaktenes regjeringer, deriblant Frankrike og Storbritannia. Både Frankrike og Storbritannia har i en årrekke drevet prøvesprengninger, på henholdsvis stillehavsøyer og det amerikanske feltet i Nevadaørkenen.

Alle EF-land har undertegnet ikke-sprengningsavtalen for atomvåpen. En forlengelse av denne avtalen skal behandles på en konferanse i 1995. I resolusjonen peker EF-parlamentet på at prøvesprengninger trolig blir et sentralt emne på konferansen, fordi et internasjonalt forbud vil bidra til å stanse spredningen av atomvåpen og beskytte den enkeltes helse og miljøet. Det henvises også til at det i øyeblikket er en reell fare for spredning av atomvåpen, og at det oppstår nye atommakter.

NVE overser naturhensyn

Norges Vassdrags- og Energiverk (NVE) overser rådene fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) i saken om et vannprosjekt i Lesotho ved Sør-Afrika. NVE aksepterer blant annet omfattende negative konsekvenser for økosystemet i området.

JON KNUT BERG

N&M Bulletin skrev i forrige nummer at DN anbefaler at de to norske firmene får støtte under forutsetning av at vannprosjektet i Lesotho ikke bygges fullt ut. NVE skriver nå at det er urealistisk å få slike garantier og tilrår at de to norske firmene får en betingelsesløs NØRAD-støtte. I motsetning til DN, mener NVE at det ikke er noen bindinger mellom de første og siste fasene i vannprosjektet.

DN skrev i sitt notat om saken at hvis prosjektet blir bygget fullt ut, vil de økologiske konsekvensene bli uakseptable. Prosjektet vil også medføre at titusenvis av mennesker må tvangsflyttes.

Men den negative innvirkningen på økosystemet vil bli omfattende også i de første delene av prosjektet, mener DN. NVE er nå enig i dette, men mener likevel at det er akseptabelt. NVE kan også leve med at over ti tusen mennesker blir tvangsflyttet som følge av de to første vasene av vannprosjektet.

I sin konklusjon framhever NVE at prosjektet vil sørge for vannforsyning til fem millioner mennesker, pluss næringsvirksomhet og industri. Etter NVEs mening er disse fordelene så store at ulempene for økosystem og de som bor i det berørte området må aksepteres.

NØRAD skal ta en beslutning i saken før midten av april.

Takk for støtten!

PLM MOSS
GLASS DIVISION

Sparebanken
BIEN
Tøstergata 9 - 01 00 Oslo 1
Telefon (02) 42 47 90

Nestlé

Troms fylkeskommunes
ENØK-FOND
083-36011

EF størst på tropisk tømmer

EF er verdens største importør av tropisk tømmer. Importen var i 1991 på over 23 milliarder norske kroner. Det viser en oversikt Friends of the Earth i England la fram i forrige uke. Miljøvernorganisasjonene forsøker nå å få igjennom lovordning om tømmerimport i EF-systemet, men møter massiv motstand i EF-kommisjonen.

OLE P. PEDERSEN

Tidligere har man regnet Japan som den største tømmerimportøren. Men målt i antall kroner er EF større. Det offisielle bildet har vært at Europa har vært beskjedne i sin bruk av tropisk tømmer. Men mer enn 100 europeiske firmaer arbeider med å hente ut tømmer fra tropesogene.

Flere medlemmer av EF-parlamentet arbeider nå for flertall for Friends of the Earths forslag om en EF-lov som sikrer at det tropiske tømmeret i EF er tatt ut på en økologisk riktig måte. – Det er relativt stor støtte for et slikt forslag i parlamentet, men i EF-kommisjonen, som har makten i slike saker, er det en massiv motstand, sier Lars Lø-

vold, leder i det norske Regnskogsfondet.

Ledende firmaer i møbelbransjen i Europa har lenge forsøkt å markedsføre seg som økologisk bevisste, og hevder at de henter ut tømmeret på en økologisk forsvarlig måte. Deler av bransjen ønsker bransjeregler for hvordan tropisk tømmer skal tas ut. – Mange firmaer har et klart ønske om å grønne sin profil, sier Løvold.

Men Friends of the Earth i England har avslørt at firmaet Norman har hatt utstrakt kontakt med et firma i Brasil som nylig ble dømt til å trekke seg ut av tre indianerreservater hvor de oppholdt seg ulovlig. Norman er et av firmaene som har gått i bresjen for å rydde opp i møbelbransjen, og var pådriverne bak en internasjonal bransjekonferanse om tømmer-

handel i Brussel forrige uke.

– Miljøbevegelsen kan ikke ha noen tillit til et kontrollsystem som ligger i bransjens egne hender, sier Løvold. – Det må være en tredjepart med full innsynsrett som har kontrollen. Dette vil selvfølgelig koste mer, men er det eneste som kan få allmenn tillit.

– En seriøs bransjeordning burde ikke akseptere at det hogges i indianerreservater. Men bransjen og miljøbevegelsen har helt forskjellige oppfatninger av hva som er økologisk forsvarlig. Mens det for bransjen bare er viktig at det er trær nok i framtiden, krever miljøbevegelsen at det biologiske mangfoldet må beholdes og at tømmerhogsten ikke skal ha negative sosiale konsekvenser for lokalbefolkningen, påpeker Løvold.

luftforurensning, viser en oversikt fra Norsk institutt for naturforskning (NINA).

RAGNHILD SVED

For første gang er det, i regi av NINA, laget en såkalt rødliste over truede mosearter i Norge. Totalt står 220 arter på lista. Av disse regnes 12 som utgått, det vil si at de trolig ikke lenger finnes i Norge, 33 akutt truet, 28 sårbare, 36 hensynskrevende og 11 sjeldne.

Truslene mot mosene varierer med voksestedene. Arter som vokser i skoglandskap trues av flatehogst, grøfting og drenering. Andre steder, som på Sørlandet, dreper langtransportert svovelforurensning mosene. Men også biltrafikken og landbruket bidrar til den sure nedbøren som ødelegger mosefloraen.

Treslagsskifte, som på Vestlandet, der lauvskogen i store områder er erstattet med granplantasjer, tar også knekken på mosene. Her er skogen så tett at lyset ikke trenger ned til skogbunnen, og det blir for tørt til at mosene kan overleve. Hogst i bekke- og elvekløfter er ødeleggende for den rike mosefloraen som finnes der. Jordbruket truer også mosene gjennom gjødsling og sprøyting og ved at voksesteder ødelegges.

– Norge har, sammen med Sverige og kanskje Finland, de største forekomstene av skogmoser, og det gjør at vi har et internasjonalt verneansvar, sier forsker Arne Frisvoll ved NINA.

Skogbruket stor betydning for skjebnen til disse artene, sier han.

Biokonvensjonen til Stortinget

Om noen uker får Stortinget framlagt proposisjonen for godkjenning av konvensjonen om biologisk mangfold. En arbeidsgruppe med elleve departementer skal utarbeide en nasjonal handlingsplan for å følge opp konvensjonen, ut ifra et prinsipp om kostnadseffektivitet.

ANDERS GJESVIK

Konvensjonen om biologisk mangfold ble underskrevet av 161 land i fjor. Den trer først i kraft når parlamentene i 30 land har vedtatt konvensjonen, hittil har bare fem land gjort det. Om noen uker legges en proposisjon fram for Stortinget. Denne vil ta opp konvensjons betydning for norsk lovverk, og hvilke økonomiske forpliktelser den medfører.

Konvensjonen om biologisk mangfold har få konkrete forpliktelser, og er derfor avhengig av ambisjonsnivået i partslanenes nasjonale handlingsplaner. Den norske handlingsplanen skal utarbeides av en arbeidsgruppe der elleve departementer deltar. Miljøverndepartementet skal lede gruppa. Hvert departement skal

først lage delplaner for sitt område.

– Departementene har kompetanse og tiltak innenfor hvert sitt område. Vi satser på at delplanene skal være ferdig innen neste sommer, og selve handlingsplanen innen utgangen av 1994, sier prosjektleder Gudrun Schneider.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har fått ansvaret for miljømyndighetenes delplan. DN skal lede en gruppe med deltakere fra SFT, Polarinstituttet, Riksantikvaren og Miljøverndepartementet.

Kostnadseffektiv ulv

Den nasjonale handlingsplanen skal selvfølgelig være kostnadseffektiv, løsenordet for alt norsk miljøvern. Men det er uklart hva man mener med ordet i denne sammenheng.

– Vi må finne en annen måte

å beregne kostnadseffektivitet enn i svovel- og klimaforhandlingene. Vi kan ikke bruke pengene på indisk tiger framfor norsk ulv. Vi er nødt til å finne nye kriterier for kostnadseffektivitet, sier førstekonsulent Jostein Leiro i Utenriksdepartementet.

Miljøverndepartementet har heller ikke noen klar oppfatning av hva som menes med kostnadseffektivitet i forbindelse med konvensjonen.

– Det er ekstremt viktig at begrepet kostnadseffektivitet avklares i arbeidet med handlingsplanen. En bærekraftig bruk kan være mer kostnadseffektiv enn rent vern, men det er umulig å spørre om hva ulven er verdt i kroner i Norge, sier førstekonsulent Tone Solhaug i Miljøverndepartementet.

EF sier nei til hvalfangst

EFs formelle standpunkt til norsk hvalfangst er fortsatt et klart nei. Men hvalfangsten kan bli omtalt i en rapport fra EF-kommisjonen som legges fram 25.mars, i forbindelse med forhandlingene om norsk EF-medlemskap. Norge vil først under forhandlingene avgjøre hvordan man skal be om unntak fra EFs fangstforbud.

ANDERS GJESVIK

Det har i de siste ukene versert tildels motstridende signaler om EFs standpunkt til den norske hvalfangsten. Politikere og embedsmenn har i intervjuer gitt ulike signaler. Dette gir uttrykk for ulike oppfatninger i forskjellige instanser i EF. Men EFs offisielle standpunkt er fortsatt klart, et klart nei til kommersiell hvalfangst.

EF-kommisjonens Oslo-delegasjon sier at standpunktet er uttrykt i deklarasjonen som Manuel Marin, kommissæren for utvikling, samarbeid og fiskeri, ga i juni i fjor. Her sier Marin at han «er sjokkert over

Norges og Islands beslutning om å gjenoppta kommersiell hvalfangst, til tross for at den internasjonale hvalfangstkommissjonen forbød slik praksis for sju år siden» og at han anser disse enerådige avgjørelser som kraftige tilbakeskritt etter Riokonferansen, og håper at avgjørelsene vil revideres.

– Inntil videre er dette EFs offisielle standpunkt. EFs rapport om krav til Norge i forhandlingene om medlemskap, vil trolig inneholde noe om norsk hvalfangst, sier Niels Engelschiøn ved EF-kommisjonens Oslo-delegasjon.

Denne rapporten, også kalt avis, vil legges fram på en luk-

ket pressekonferanse i Oslo 25.mars.

Ekspedisjonssjef Stein Owe i Fiskeridepartementet er spent på innholdet i rapporten, men understreker at Norge står fast ved sitt fangstvedtak.

– På den ene eller andre måten skal vi videreføre hvalfangsten innen EF. Målet er klart, men vi vet ikke hvordan vi vil løse det teknisk. Vi må vente på at forhandlingene kommer i gang, og finne en løsning gjennom denne prosessen, sier Owe.

EFs habitatdirektiv, som forbyr all hvalfangst, vil trolig tre i kraft sommeren 1994, før et eventuelt norsk EF-medlemskap.

Takk for støtten!

NRV Nedre Romerike Vannverk A/L
Strandvn. 22,
Boks 25, 2011 Strømmen
Tlf. (06) 81 50 50
Telefax (06) 80 05 51

TORO

Norsk Skibs Hypotekbank AS

NTH Trykk
Høyskoleringen 1e
7034 Trondheim
Tlf.: (07) 59 33 02

GAMVIK
KOMMUNE

TIME SPAREBANK

 NINA
NORSK INSTITUTT
FOR NATURFORSKNING

 HYDRO

Mosene sterkt truet

Med mer enn 1000 mosearter er Norge et av de mest artsrike land i Europa. Men over 200 av dem er truet av det moderne skogbruket, jordbruket og

 NORD-TRØNDELAG
DISTRIKTHØGSKOLE
POSTBOKS 145, 7701 STEINKJER, TLF.(077)66 611

"MILJØSTUDIER VED NTDH"

I perioden 1994-97 skal NTDH etablere et studie-tilbud innenfor miljøfag for 200 studenter.

Til å lede den faglige utvikling av miljøstudier ved høgskolen søkes etter

PROSJEKTLEDER

Tilsetting skjer for en periode på 1 1/2 (fram til 31.12.94), og det er ønskelig med snarlig tiltredelse. Kontorsted vil være NTDH.

Fullstendig utlysingsstekst er tatt inn i Norsk Lysingsblad nr. 62 den 15.3.1993.

Søknadsfrist: 15. april 1993.

GATT diskuterer miljømerking

GATTs arbeidsgruppe for handel og miljø advarer mot at nasjonal miljømerking vil virke konkurranse-
vridende. Arbeidsgruppen diskuterer nå om det skal

innføres internasjonal harmonisering av miljø-
merking, etter det N&M Bulletin kjenner til.

JON KNUT BERG

I arbeidsgruppen diskuteres nå blant annet miljømerking emballasjekrav. Gruppen skal avgi en rapport til høsten. Den prøver å finne fram til løsninger på konflikter som kan oppstå mellom miljøhensyn og målet om en fri verdenshandel.

Foreløpig er arbeidsgruppen bare på analyse-stadiet, mens forhandlinger kommer i gang senere. Arbeidet foregår parallelt med den såkalte Uruguay-runden i GATT. Men GATTs generalsekretær Arthur Dunkel ønsker ifølge The Economist å vente med å integrere miljøhensyn i handelsavtalen til Uruguay-runden er i havn.

The Economist skriver at arbeidsgruppen hittil ikke fått utrettet særlig mye, fordi en del land simpelthen ikke vet hva de vil.

Strider mot frihandel

En internasjonal enighet om miljømerking kan bli et av kompromissene som vinner

fram i arbeidet med å integrere miljøhensyn i handelen, ifølge The Economist.

Ifølge det interne GATT-notatet kan dagens regler for miljømerking stride mot den frie handelen. GATTs arbeidsgruppe skriver at nasjonale regler for miljømerking kan utelukke importerte produkter, fordi de ikke har mulighet til å oppfylle kravene. Det gjelder blant annet der de nasjonale kravene omfatter en bestemt produksjonsmåte eller inspeksjon av produksjonsprosessen.

En mulighet er å akseptere andre lands miljømerking, for eksempel at tyske produkter kan ha det offisielle tyske miljømerket også når de står i norske butikkhylle. Problemet vil ifølge arbeidsgruppen da være at norske forbrukere ikke vil kjenne til det tyske miljømerket, og at det dermed vil være verdiløst.

Harmonisere kravene

En løsning på disse problemene kan ifølge arbeidsgruppen være å harmonisere kravene til miljømerking. Det kan skje

ved at det opprettes en internasjonal institusjon som utarbeider felles kriterier. Problemet med dette er at kravene kan bli for svake for mange land, pluss at kriteriene ikke kan ta hensyn til nasjonale særegenheter.

Men harmonisering kan også skje ved at landene gjensidig godtar hverandres kriterier, og gir nasjonale miljømerker også til importerte produkter. Problemet med dette er at kriteriene må være noenlunde like hvis det ikke skal føre til konkurransevridning. Like kriterier vil bli vanskelig, fordi de nasjonale miljømålene varierer.

GATTs arbeidsgruppe har foreløpig ingen løsning på disse dilemmaene, men fastslår at miljømerking av et produkt må skje utfra miljøvennligheten og ikke utfra hvor produktet er produsert.

Et eksempel på handelsvridende miljømerking er ifølge GATT Østerrikes forslag om å miljømerke tropisk tømmer som er tatt ut på en bærekraftig måte. GATT kritiserer at denne miljømerkingen utelukker

temperert tømmer, ifølge The Economist.

Protester

Samtidig er det økende oppslutning om protestaksjoner mot miljøfarene som følger av en fri handel. En miljøprotest mot GATT ble nylig undertegnet av over 300 organisasjoner i USA. Organisasjonene frykter at mulighetene for nasjonal miljølovgivning vil begrenses, på grunn av hensynet til frihandelen.

Miljøvernere i USA påpeker også den anti-demokratiske strukturen i GATT. Handelskonflikter løses ved at en sak bringes inn for et GATT-panel med tre dommere. Gjennom hemmelige forhandlinger kan GATT-panelet omstyrte nasjonal miljølovgivning som er framkommet gjennom en demokratisk prosess. Worldwatch Institute skriver at det er alarmerende at en ny multilateral handelsorganisasjon (MTO), som kanskje skal opprettes innenfor Uruguay-runden, vil få enda større makt til å felle nasjonale lover.

CAPPELEN

— GUNNAR BOLSTAD —

Inn i drivhuset

Hva er galt med norsk miljøpolitikk?

Hvordan kan norske politikere på den ene siden vedta å stabilisere utslippene av den farlige klimagassen CO₂ og samtidig fatte beslutninger som klart fører til det motsatte? En avslørende bok om Norges lite flatterende rolle i internasjonal miljøsammenheng

Utgitt i samarbeid med Norges Naturvernforbund.

Illustrert av Knut Nærum.

Kr 198,- (hft)

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Naturvern-
forbundet
betaler
portoen.

Svarsending
Avtale nr. 109 000/5Pb

 **NATURVERN
FORBUNDET**

Grünerløkka postkontor
0505 Oslo

☐ **JA** takk, jeg bestiller

..... eks. Bolstad: Inn i drivhuset á kr 198,- fritt tilsendt.

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted: